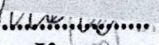

38 ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ “ВАСИЛ АПРИЛОВ”

София 1504 район-“Средец”,ул.”Шипка”№ 40,тел.02/944 20 80, 02/846 53 58;e-mail: info-2222038@edu.mon.bg

УТВЪРЖДАВАМ:

Директор:

Ива Кръстева

УЧИЛИЩЕН МЕХАНИЗЪМ

**ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО СРЕЩУ
УЧЕНИЦИТЕ В 38 .ОУ „ВАСИЛ АПРИЛОВ“**

УЧИЛИЩНИЯТ МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО Е АКТУАЛИЗИРАН И
ПРИЕТ С РЕШЕНИЕ НА ПЕДАГОГИЧЕСКИЯ СЪВЕТ – ПРОТОКОЛ № 11/11.09.2025 г. И УТВЪРДЕНА СЪС ЗАПОВЕД НА
ДИРЕКТОРА № РД-437/12.09.2025 г.

ВЪВЕДЕНИЕ

1. Общи положения

Съвременното училище не е само образователна и възпитателна институция, в която децата придобиват определени знания и социална опитност. Училището е емоционално наситено пространство, в което децата могат да преживеят както приятелство, радост, успех, популярност, така и за съжаление, отхвърляне, изолация, болка, тормоз. Негативните взаимоотношения в училище, свързани с насилие, могат да оставят тежък отпечатък върху личностното развитие на ученика и да имат дълготрайни последици за неговото бъдеще.

В България, в официална употреба е дефиницията на понятието „насилие“, дадена в параграф 1, т. 1-5 от допълнителните разпоредби на Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето.

„Насилие“ над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна или социална среда.

- *физическо насилие* е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето;

- *психическо насилие* са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитието на детето като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и и неспособността на родителя, настойника, попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда;

- *сексуално насилие* е използване на дете за сексуално задоволяване. Сексуално насилие и злоупотреба над дете според определението на Световната здравна организация е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за които детето не е подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табу на обществото“;

- *пренебрегване* е неуспехът на родителя, настойника, попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи;

Насилието може да бъде от възрастен към дете, между деца и от дете към възрастен.

Тормозът е специфичен вид насилие сред децата и е сред най-неуловимите форми на агресивно поведение и насилие. Не всеки акт на насилие е тормоз.

- *тормозът между връстници* е групов феномен. Случаите на тормоз се извършват в групова среда, в присъствието на други връстници и отсъствието на възрастни и включва: „повтарящи се във времето негативни действия от страна на един или повече ученици, когато някой умишлено причинява или опитва да причини травма или дискомфорт на друго дете чрез физически контакт, чрез думи или по друг начин“
/Д.Олвеус/

- тормозът, по същество, се отличава със следните характеристики:
  - ✓ злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
  - ✓ извършва се от позицията на силата, при която едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унижи или изолира;
  - ✓ въздействието е повтарящо се многократно във времето, без да е изолиран акт на агресия;
- тормозът е действие, което оставя сериозни травматични следи, защото тормозения не може да се защити със собствени усилия;
- тормозът не спира от само себе си, без външна намеса.

Тормозът, независимо от това как се упражнява, е деструктивен и опасен вид насилие!

Тормозът между деца спада към насилието над дете и се третира с мерките на Закона за закрила на детето. Според чл. 7, ал. 1 и 2 от Закона за закрила на детето, всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

2. Училищни политики

38 ОУ „В. Априлов“ има за своя мисия да предоставя на възпитаниците си високо качество в образователния процес, в условията на оптимална, развиваща училищна среда. Осигуряването на сигурна и благоприятна за израстването на учениците среда е водещ приоритет в Стратегията за развитие на училището. В него е отразено разбирането, че за противодействие на насилието е необходимо не само разписване на ясни правила и процедури за превенция и интервенция, но и целенасочено създаване на условия за личностно развитие и социална компетентност на младите хора.

Училищните политики за противодействие на тормоза се разработват върху принципа за прилагане на цялостен подход, включващ координирани и последователни усилия за превенция и интервенция на насилието и тормоза сред учениците и осигуряване на по-сигурна училищна среда чрез:

- Подкрепа за личностното развитие на учениците;
- Изграждане на позитивен организационен климат;
- Утвърждаване на позитивна дисциплина;
- Развитие на училищната общност;

Политиката за превенция и интервенция на насилието и тормоза се основава на споделени ценности, философия, норми, правила и традиции за участие и взаимодействие на директора, педагогическия и непедагогическия персонал, родителите и учениците.

A/ Цели:

Основни цели на политиката за превенция и интервенция на насилието са:

- Да създаде позитивна култура и климат в училището;
- Да повиши осведомеността на всички участници в образователния процес, че насилието е неприемливо поведение;

- Да разработи система за превенция, която да включва учениците в образователни дейности, семинари, работилници, които да ги запознават с различни форми на насилие и тормоз, като същевременно възпитава уважение и толерантност към различията, развива чувствителност към границите на другия и етика на взаимоотношенията – кое поведение е приемливо и кое не е, как да се реагира на неприемливо поведение и др.

- Да създаде система за интервенция като разработи и разясни единни правила и процедури във връзка с всяка една проява на насилие и тормоз, вкл. по отношение на идентифициране и сигнализиране;

- Да създаде система за предоставяне на подкрепа за пострадалите и въвлечените в ситуации на тормоз и насилие;

- Да развива устойчива система за изграждане на капацитет у училищната общност под формата на обучения, механизми за сътрудничество с други, външни за училището служби, организации и институции;

- Да създаде механизми за проследяване на ефективността от дейностите по превенция и интервенция.

Б/ Училищен механизъм за противодействие на тормоза и насилието

Училищният механизъм за противодействие на тормоза и насилието в 38 ОУ „В.Априлов“ е основен инструмент в усилията за справяне с тормоза и насилието сред учениците, обединяващ в самостоятелен документ дейностите по прилагане на превенция и интервенция, спрямо ситуацията на тормоз и насилие.

Целта на създаването на този механизъм е да се *координират* усилията на училищната общност за противодействие на тормоза и насилието сред учениците, за осигуряване на по-сигурна образователна среда.

Тези усилия следва да се базират на следните специфични принципи:

- Позитивна култура и климат, които:
  - ✓ приемат различieto и разнообразието, в духа и нормите на приобщаващото образование;
  - ✓ дават възможност за развитие на училищна среда, в която учениците открито споделят и обсъждат теми, свързани с насилието;
  - ✓ насърчават взаимоотношенията на уважение сред цялата училищна общност;
- Ефективно лидерство;
- Прилагане на цялостен институционален подход;
- Споделено разбиране за насилието и тормоза и последиците то тях;
- Подкрепа и мотивиране на ученици, учители и служители – информирание, обучение, консултиране, супервизия, изграждане на капацитет за справяне;
- Въвеждане на образователни стратегии и дейности за превенция, които:
  - ✓ развиват емпатия, уважение и резиланс сред учениците;
  - ✓ ясно адресират агресивното поведение;
  - ✓ изграждат нулева толерантност към всички форми на насилие;
- Системност и регулярност при вписване, изясняване и прилагане на мерки и последващи действия в случаи на насилие и тормоз;

- Изграждане на мрежа от взаимовръзки и взаимодействия от страна на училището за изграждане на по-сигурна среда;
- Партньорство с родителите;
- Постоянен мониторинг върху ефективността на цялостната политика за превенция и интервенция на насилието и тормоза сред учениците;

Подделите в прилагането на Училищния механизъм са насочени към създаване на правила и решения във връзка с всяка една проява на тормоз и насилие в училище и включват:

1. Въвеждане на система за *превенция* на тормоза и насилие сред училище.
2. Въвеждане на система за *интервенция* в ситуации на тормоз и насилие сред учениците.
3. Формиране на *капацитет* в училищната общност – учители, ученици и родители за реакция на различните форми на тормоз и насилие в училище.

Мерките за постигане на поставените цели включват комплекс от *дейности*, включвани в ежегодния План за противодействие на тормоза и насилието в училището.

Очакваният резултат е повишаване на ефективността при справяне с проявите на насилие и тормоз в училище чрез повлияване и промяна в нагласите и поведението на *всички ученици*, без да се съсредоточават усилията единствено върху преките извършители и потърпевши, което да осигури по-сигурна и развиваща образователна среда.

Причините за насилието са много и комплексни и училището не би могло да повлияе на всички. Стремешът е да се намалят успешно тези фактори, които са свързани със специфичната среда в 38 ОУ „В.Априлов“ и които допринасят за прояви на насилие и агресивни модели на поведение. За това е необходимо:

- Системни усилия за възпитаване у учениците на социални умения и нагласи, които не допускат насилие във взаимоотношенията;
- Подобряване на физическата среда, която да не съдържа предпоставки за изява на агресивно поведение и същевременно да създава условия за формиране на класа като общност;
- Работа с нагласите към учене, които намаляват съревнователния елемент между учениците за сметка на екипната работа, споделяна на проблеми в общността, както и проектно-базирано обучение.
- Последователни стъпки за разбиране на последиците от насилието и тормоза и мерки за подкрепа на учениците за справяне с неприемливото поведение, които не наблягат на наказанието;

Цялостната политика по превенция и интервенция се реализира на ниво училище и на ниво клас като на всяко от тази равнища се осъществяват дейности по превенция и интервенция.

Механизмът за противодействие на тормоза и насилието сред учениците в 38 ОУ „В.Априлов“ е разработен, съгласно Заповед № РД09-5906/28.12.2017 г. на Министъра на образованието и науката и е във връзка със:

- Закона за закрила на детето;
- Етичния кодекс на работещите с деца;

- Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисни интервенции от 15.03.2010г.

- Правилника за дейността на училището;
- Етичния кодекс на училищната общност;

Училищният механизъм за противодействие на тормоза и насилието е приет на заседание на Педагогическия съвет и има *задължителен характер* за педагогическата колегия и служителите в училището.

Глава първа Система за превенция на тормоза и насилието в училище.

1) Дефиниране на понятията.

A/ Видове тормоз:

1) Тормозът обхваща много широк спектър от поведения: преки нападения (удряне, заплаха или принуда, дразнене, подигравка, наричане с обидни прякори, сексуални забележки, открадване или повреждане на лични вещи) или непреки (например разпространяване на слухове или насърчаване на другите да отхвърлят или изключат някого от приятелската среда).

2) Проявите на тормоз в училище най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

- **физически тормоз** – например, блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

- **психически тормоз** – например, подмятане, подиграване, закачане, обиди, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на лични вещи, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене, словесни изрази, които имат за цел да унижат и оскърбят ученик на база раса, пол, религия, сексуалност, увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите; включва подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;

- когато е в група – под формата на изолиране, игнориране, изключване от групови дейности, избягване, одумване, и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с него/нея;

- **сексуален тормоз** – всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до нахърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унижителна или обидна обстановка, която включва:

- измислянето на сексуализирани прякори или имена;
- коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение;
- неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н.
- по-екстремни форми на сексуален тормоз като на нападане и насилие.

- **Кибернасилие и кибертормоз** – насилие и тормоз, които се извършват в дигитална среда чрез дигитални устройства и включва:

- създаване и разпространяване на обидни, заплашителни и подигравателни визуални материали, снимки и текстови съобщения, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимане с мобилен телефон свободно разпространяване на снимки или видеозапис без съгласие на заснетото лице, кражба на самоличност/профили, обиди, разпространение на слухове в социалните мрежи и др.

- ако дете е въввлечено в рискова ситуация онлайн, това винаги има своите отражения и в реалния му живот. Преживяванията на пострадалия могат да бъдат дори по-унизителни, тъй като кибер тормозът не може да бъде прекратен веднага и е достъпен до много по-голям кръг от хора;

Б/ Фактори, провокиращи тормоз или насилие сред учениците:

1) Фактори, провокиращи тормоз или насилие сред учениците могат да бъдат:

- непоследователни и наблягащи на наказанието подходи за справяне с нежелано поведение;
- неясни правила и очаквания за това какво представлява приемливо поведение в училище;
- недостатъчни усилия за възпитаване у учениците на социални умения и нагласи, които не допускат насилие във взаимоотношенията;
- предшестваш жизнен опит на учениците, свързан с проява на тормоз и/или насилие, както и наблюдаване на подобни действия;
- висок съревнователен елемент на нагласите към постижения в образователния процес за сметка на екипната работа и споделяне напър;
- специфични особености и събития в семейната, приятелската и училищната среда, провокиращи и стимулиращи агресивно поведение;

В/ Превенция на тормоза и насилието:

1) Превенцията на тормоза и насилието сред учениците включва комплекс от мерки, които имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието.

2) Превенцията поставя приоритет върху дейности на равнище клас, като се фокусира върху запознаване с различните форми на тормоз и насилие и последиците от тях, създаване на правила на отношения и поведение в класа, регулярно изпълване на часа на класа със следното съдържание:

- обучителни дейности свързани с проблема - дискусии, решаване на казуси, ролеви игри, споделяне на опит и др.,
- създаване на пространство за мислене и обработване на агресията чрез говорене, разыгриване на ситуации, тяхното обсъждане и съответно осмисляне;
- развиване на нови нагласи, умения и модели за ненасилствено общуване, емпатия, толерантност, решаване на конфликти и др.;
- прилагане на подходи, ориентирани към учениците - връстници обучават връстници, ангажиране на ученическия съвет и др.

• Морално възстановяване на щетата при прояви на насилие или агресивно поведение;

2) *Дейности за превенция на тормоза и насилието на ниво училище.*

A/ Оценка на проблема:

1) Оценката на проблема с тормоза и насилието сред учениците в ОУ „В.Априлов“ се организира от ръководството на училището.

2) Оценката се прави в началото на всяка учебна година и има за цел да установи:

- кои видове и какви форми на тормоз има в училището;
- колко често се проявяват те;
- къде са местата, на които най-често се случват;
- кои са участниците – преки и непреки в тях;
- как се е реагирало до момента и какво следва да се предприеме, за да бъде реакцията ефективна;

3) При извършване на оценката се използват психологически инструменти препоръчани от МОН.

4) Оценката се провежда по класове от класните ръководители, които планират работата си с класа по проблема, на база на получените резултати.

B/ Училищен координационен съвет:

1) Анализ и обобщаване на резултатите от оценката, на ниво училище, се извършва от Училищния координационен съвет по прилагане на механизма за противодействие на тормоза и насилието / УКС/.

• УКС се създава с цел планиране, проследяване и координиране усилията за справяне с тормоза сред учениците;

• УКС се ръководи от заместник-директор и включва училищния психолог, двама учители и може да включва родител при заявено желание от страна на Училищното настоятелство и ученик – представител на Ученическия съвет.

• УКС работи по свой Правилник, регламентиращ неговите функции, отговорности и начин на работа / Приложение №1/;

• УКС изготвя годишен доклад до ръководството на училището в края на всяка учебна година, съдържащ и препоръки за създаване на по-сигурна образователна среда;

2) Резултатите от оценката на проблема с тормоза в 38 ОУ „В.Априлов“ се представят от председателя на УКС и се обсъждат на заседание на Педагогическия съвет, на родителска среща, както и в подходящ формат с учениците в часа на класа.

B/ План за противодействие на тормоза и насилието:

1) С оглед на установените потребности, на база на извършената оценка в началото на учебната година, УКС изготвя План за противодействие на тормоз и насилието в училището, който се ревизира и актуализира за всяка учебна година.

2) Планът за противодействие на тормоза и насилието задължително съдържа:

- конкретните дейности по превенция и интервенция на ниво клас и на ниво училище за съответната учебна година;

- срокове, ангажменти и отговорности за изпълнение на всяка от дейностите;
- актуализация, при необходимост, на Етичния кодекс на училищната общност;
- актуализация, при необходимост, на единните правила за действие в случаи на тормоз и насилие, определени в Правилника за дейността на училището;
- осигуряване на участие на учениците в подготовката, организирането и реализирането на дейностите;

- планиране на конкретни дейности по превенция на ниво клас – отбелязване на празници, участие в инициативи, уъркшопи, ателиета и др.;

- планиране на конкретни дейности за реализиране на партньорство с родители – тематични срещи, работилници за родители и др.;

3) Планът за противодействие на тормоза и насилието се съставя ежегодно, до края на първата седмица на м.октомври и се актуализира, при необходимост, по време на учебната година – в края на първия срок /м.януари/.

Г/ Единни училищни правила:

1) Прилагането на единни училищни правила е неизменна част от организацията на дейностите по противодействие на тормоза и насилието на ниво училище.

2) Процесът на създаване на единни училищни правила включва следните дейности:

- Съставяне и прилагане на Етичен кодекс на училищната общност, съдържащ правила и ценности, споделяни от цялата училищна общност.

- Етичният кодекс на училищната общност се приема по ред определен в Правилника за дейността на училището и включва единни училищни правила за спазване на споделени общностни ценности и норми на поведение /превенция/;

- Създаване и прилагане на единни правила и отговорности, за реагиране при всяка проява на тормоз и насилие от всички членове на училищната общност;

- УКС изготвя единни училищни правила за отговорностите и задълженията на всички служители по отношение на случаите на тормоз, които се обсъждат от Общото събрание и се включват в Правилника за дейността на училището /интервенция/;

Д/ Други дейности

1) Прилагане на програми за развитие на личните и социалните умения на учениците;

- осъществява се чрез вътрешни ресурси - училищен психолог, специално подготвени учители и други педагогически специалисти и чрез външни ресурси /държавни и неправителствени организации, ангажирани по проблема/;

2) Повишаване квалификацията на учителите за работа с програмите, включително реализиране на специализирани обучения за определени категории от работещите в училище за справяне с критични ситуации и други;

- осъществява се от училищното ръководство чрез плана за квалификационната дейност за съответната година;

3) Разработване и прилагане на мерки за привличане на родителите;

- информирание и актуализиране на информацията за наличните ресурси в общността – съществуващи услуги и програми за превенция и противодействие на насилието и тормоза в училище, индивидуална работа и консултиране насочване към здравни и социални услуги за децата и техните семейства;

3) **Дейности за превенция на тормоза и насилието на ниво клас.**

1) Превенцията на ниво клас включва приоритетно обучителни дейности и работа с класа, в които водеща роля има класния ръководител.

2) За работата на ниво клас се прилагат всички форми на групова работа – дискусии, решаване на казуси, ролеви игри, споделяне на опит и др.

3) Целта на превантивната работа с класа е да се създаде пространство, в което се говори открито за тормоза и се работи за формирането у учениците на нагласи и социални умения, недопускащи насилие – емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др.

4) При осъществяване на дейностите по превенция се използват възможностите на часа на класа, учебните предмети от задължителните учебни часове, различни извънкласни и извънучилищни дейности.

- в часа на класа, всеки класен ръководител се стреми към създаване на групово пространство, в което се говори открито за тормоза – разясняват се същността и видовете тормоз, преживяванията на извършителя и потърпевшия, обсъждат се последствията и значимостта на негативния ефект от явлението, формулират се вътрешно-групови правила и норми на поведение;

- учителите по предмети извеждат теми от учебното съдържание, в които включват различни аспекти от проблема за насилието – значение на ценностите, социалните роли, функциониране на групите и институциите и др.;

- теми посветени на противодействието на тормоза и насилието се включват в тематичния план по Гражданско образование и се разработват в както в часа на класа, така и в случаи на заместване на отсъстващ учител.

5) Родителите се ангажират с участие по проблема чрез консултации и разговори в индивидуални или групови срещи относно мерките, които училището прилага за справяне с тормоза и насилието:

- в началото на всяка учебна година, родителите декларират срещу подпис, че са запознати и приемат правилата и процедурите, разписани в Правилника за дейността на училището и Училищния механизъм за противодействие на тормоза и насилието;

- родителите се мотивират от класните ръководители и училищното ръководство да се включат, в съответствие със своята експертна област, в провеждане на часове с учениците относно различни аспекти на проблема.

6) Всяка паралелка, заедно с класния ръководител, участва със свои предложения в изработването на общи правила на поведение в училище, под формата на *Харта на етичните правила в класната стая*, за всички ученици от 38 ОУ "В.Априлов".

- формулиране на предложения от всеки клас за правила на поведение и ценности в училищната среда:
  - осъществява се в часа на класа, с подкрепата на класния ръководител;

- обобщаване на всички предложения за правила на поведение и ценности, направени от класовете и формулиране на общоучилищни ценности и правила;
  - осъществява се от Ученическия съвет, с подкрепата на училищния психолог;

- съставяне и изработване от учениците на Харта на етичните правила на класната стая, която се поставя на видно място във всички класни стаи в училището.

7) Всички дейности по превенция на тормоза и насилието на ниво клас се включват в годишния план за провеждане на часа на класния ръководител и в план за противодействие на тормоза, на база на направената оценка на проблема в класа.

Глава втора Система за интервенция в ситуации на тормоз и насилие в училище

1. Дейности за интервенция на тормоза и насилието на ниво училище.

А/ Дефиниране на понятията:

1) **Интервенцията** включва действия и мерки, които целят спиране и разрешаване на вече възникнала ситуация на тормоз, при:

- отчитане на индивидуалните потребности на всеки ученик, въввлечен пряко или косвено в ситуацията;

- спазване принципа на зачитане на най-добрия интерес на ученика.

2) Интервенциите, по същество, съдържат *отговора* на училището при възникнали ситуации на тормоз.

3) Интервенцията на **ниво училище** включва:

- изграждането на защитна мрежа в случаи на тормоз и насилие;
- водене на училищен дневник и процедури за управление на информацията
- инициране на работа по случай;
- насочване на случай към други служби;

4) За изграждането на защитна мрежа е необходимо:

- *да се поставят ясни граници* – кое поведение е приемливо и кое не /регламентирани в Правилника за дейността на училището/;

- *да се формулират общи ценности* – следване на етични норми споделяни от училищната общност /регламентирани в Етичния кодекс на училищната общност/;

- *да се създадат правила и процедури* за действие в ситуации на насилие и тормоз в училище /регламентирани в Училищния механизъм за противодействие на тормоза и насилието сред учениците – Приложение № 2/.

Б/ Водене на дневник със случаи и процедури за управление на информацията:

1) Училищният Дневник за регистриране на случаи на тормоз и насилие сред учениците се създава единствено за целите на анализа и планирането на цялостна училищна политика за противодействие на насилието и тормоза в училище.

2) В Дневника се документират само тези ситуации, при които е необходима и намесата на координационния съвет / съответстващи на нива две и три според приетата от МОН класификация – Приложение №3/.

3) Ситуацията, която следва да се впише в Дневника със случаи, съдържа следната информация / Приложение №4/:

- дата, време и място на възникване/наблюдаване на ситуацията;
- клас, участници –преки и косвени;
- вид насилие - кратко описание на ситуацията;
- ниво на насилие /съгл. класификация/ ;
- какво е предприето като действия (интервенция);
- кой служител е регистрирал ситуацията – име и подпис;

4) Основна задача на УКС след запознаването с регистрираната ситуация е да извърши оценка на риска; екипът е отговорен за анализа и разпознаването на ученици, които участват и се въвличат в ситуации на тормоз, без значение дали извършват проявите или са пострадали от насилието

5) Анализът на ситуацията извършен от УКС е подчинен на цели за извеждане на необходимост от индивидуална работа по случай с ученик, който се намира в ситуация на риск.

6) В случай, че е установен риск за конкретен ученик, УКС дава становище за откриване на *работа по случай* с дете, което се намира в ситуация на риск по смисъла на Закона за закрила на детето и Закона за предучилищното и училищното образование

7) УКС предлага мерки и конкретни интервенции по случая, които могат да бъдат индивидуална, групова работа и др., както и становище за насочване на ученика към допълнителна подкрепа за личностното развитие.

8) При предприемане на индивидуална работа по случай с ученик на базата на направения анализ, координирането на работата се осъществява от училищния психолог.

9) Информацията за вписаните в Дневника случаи на училищен тормоз се съхранява при училищния психолог, съгласно заповед на директора на училището.

В/ Насочване към външни служби:

1) При идентифициране на ситуация на тормоз и насилие от трето ниво, следва незабавно да се уведомят органите за закрила на детето: отдел „Закрила на детето“ и/или Районно управление „Полиция“, съобразно приетите от училището „Единни правила за задълженията на всички служители, относно действията при случаи на тормоз и насилие сред учениците“ /Приложение №5/.

2) Уведомяването е задължение на всеки гражданин по силата на Закона за закрила на детето (ЗЗД) и трябва да бъде направено от гражданин или служител на училището, идентифицирал тормоза - това може да бъде учител, възпитател, директор, психолог,

служител от непедагогическия персонал, както и Училищния координационният съвет като колективен орган

3) Уведомените институции започват проверка на сигнала по реда на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция, приет през 2010 г.

4) Основната цел на Координационния механизъм е да бъдат обединени ресурсите и усилията на професионалистите и органите за закрила за осигуряване на ефективна система за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие.

5) Конкретните стъпки за действие в 38 ОУ „В.Априлов“ при идентифициране на ситуация на тормоз и насилие, както и за подаване на сигнал към външни служби са представени в Приложение №5 - „Единни правила за задълженията на всички служители, относно действията при случаи на тормоз и насилие сред учениците“.

Г/ Класификация на случаите на тормоз и насилие сред учениците

1) По-голямата част от ситуацията на тормоз или насилие могат да бъдат овладяни от учителите, а някои от самите ученици. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест.

2) Важно е да се разграничат случаите, в които не става дума за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между учениците. За целта е необходимо внимателно да се наблюдава поведението на учениците, включително и на тези, които само присъстват в дадена ситуация без активно да участват.

3) Случаите на тормоз и насилие се класифицират в *три нива* със съответстващите им действия, в таблица, която е част от Механизма за противодействие на тормоза и насилието сред учениците, утвърден със заповед № РД09-5906/28.12.2017г. на Министъра на образованието и науката /Приложение №3/.

2. Дейности за интервенция на тормоза и насилието на ниво клас.

1) **Интервенцията на равнище клас** се отнася до ситуацията от ниво *едно и две* според приетата класификация и включва:

- в случай, че е са налице ситуации от първо ниво, в което са въввлечени различни участници, се предприемат:

- обсъждане между учениците и учителя / кл.ръководител с цел изясняване на възникнал проблем, влиянието върху всички участници и свидетели, последствията и възможните решения;

- морално възстановяване на щетата, допълнителни занятия с целия клас с подкрепата на психолога; включване на външен за училището специалист, когато това е необходимо и възможно;

- в случай, че са налице повтаряеми фактори – например ситуацията се случват по едно и също време или в един и същи час и т.н., по преценка на класен ръководител и/или учител, който ги констатира, се информира УКС;

2) Съвместни действия с родители:

- във всички случаи е необходимо родителите да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от училището действия за разрешаване на ситуацията;

- родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и negliжирането на другия ученик или ученици от тяхна страна само ще задълбочат конфликта;

- разговорът трябва да бъде проведен на подходящо място, в партньорски взаимоотношения, като се предостави отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки;

- от разговора могат да бъдат изведени конкретни договорености кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат;

2) За справяне с различни ситуации на тормоз или насилие в класа, на класните ръководители и учителите са дадени насоки за интервенция в училищните Правила и процедури за осигуряване на защитна мрежа в случай на тормоз и насилие сред учениците /Приложение №2/

3. Задължение за съдействие

1) Задължение на всеки учител и служител в 38 ОУ „В.Априлов“ е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз или насилие, на която е станал свидетел!

2) Регламентирането на задължение за съдействие е дефинирано в чл.7 от Закона за закрила на детето, както следва:

- *ал.1.* (Доп. – ДВ, бр. 36 от 2003 г.) Лице, на което стане известно, че дете се нуждае от закрила, е длъжно незабавно да уведоми дирекция „Социално подпомагане“, Държавната агенция за закрила на детето и Министерството на вътрешните работи;

- *ал.2.* Същото задължение има и всяко лице, на което това е станало известно във връзка с упражняваната от него професия или дейност, дори и ако то е обвързано с професионална тайна.

3) Правото на детето на закрила е дефинирано в чл. 11 на Закона за закрила на детето, както следва:

- *ал.1* Всяко дете има право на закрила срещу въвличане в дейности, неблагоприятни за неговото физическо, психическо, нравствено и образователно развитие.

- *ал.2* Всяко дете има право на закрила срещу нарушаващите неговото достойнство методи на възпитание, физическо, психическо или друго насилие и форми на въздействие, противоречащи на неговите интереси.

- *ал.3* Всяко дете има право на закрила срещу използване за просия, проституция, разпространяване на порнографски материали и получаване на неправомерни материални доходи, както и срещу сексуално насилие.

- *ал.4* Всяко дете има право на закрила срещу въвличане в политически, религиозни и синдикални дейности.

4) Органи за закрила на детето са:

- Председателят на Държавната агенция за закрила на детето и администрацията, която го подпомага при осъществяване на неговите правомощия;

- Дирекции „Социално подпомагане“;

- Министърът на вътрешните работи и администрацията, която го подпомага при осъществяване на неговите правомощия.

5) Конкретните мерки по закрилата на децата, включително и от насилие, се осъществяват от дирекциите „Социално подпомагане“, в които има отдел за закрила на детето.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

За осъществяване на ефективно противодействие на тормоза и насилието сред учениците и създаване на условия за по-сигурна училищна среда, освен установяването и спазването на ясни дефиниции, правила и процедури, които да бъдат прилагани от всички участници в училищната общност е необходимо още:

1. Ресурсна обезпеченост:

- от страна на училищното ръководство:

- осигуряване на ежегодно обучение за служителите по проблема;
- изградени механизми за взаимодействие с различни институции;
- обучени специалисти за интервенция в ситуации на тормоз в училището;
- включване на външни за училището специалисти, с компетентност в работата със ситуации на тормоз и насилие сред младите хора;

- осигуряване на информация, материали по темата за насилието и тормоза в училище, както и за наличните ресурси в общността и др.

- от страна на Министерството на образованието и науката:

- проучване на необходимостта от повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти в областта на справяне с училищния тормоз;

- обучения чрез включване на тематични области, свързани с насилието и тормоза, в Националната програма за квалификация, посредством оперативни програми и др.

2. Разработване и прилагане на училищни документи, осигуряващи процесите на превенция и интервенция на тормоза и насилието сред учениците:

1) Училищен механизъм за противодействие на тормоза и насилието сред учениците;

2) Училищни правила и процедури за действие при ситуации на тормоз и насилие;

3) Правилник за работата на Училищния координационен съвет за противодействие на тормоза и насилието;

4) План за изпълнение на дейности по противодействие на тормоза и насилието – за всяка учебна година;

5) Установяване на правила и процедури за противодействие на тормоза и насилието в основните училищни документи: Стратегия за развитие на училището, Правилник за дейността на училището, Етичен кодекс на училищната общност и др.;

3. Набор от документи, методически материали, както и самият Училищен механизъм за противодействие на тормоза и насилието сред учениците е оставен на разположение на всички педагогически специалисти в учителската стая.

Настоящият Училищен механизъм за противодействие на тормоза и насилието е публикуван на електронната страница на училището и с него, срещу подпис, са запознати педагогическите специалисти, непдагогическия персонал, учениците и техните родители.